

Dr. K. Zalai: *Der erste Pharmaziedoktor der Universität Pest, Dr. Gusztáv Csanády (Scholtz)*

Die Mitteilung gibt die Daten des Lebenslaufes und der wissenschaftlichen Tätigkeit von Gusztáv Csanády (Scholtz) dem ersten Apotheker, der den Doktortitel an der Universität Pest erwarb.

Die Doktorwürde wurde ihm in der chemischen Anstalt von Prof. Than 1861 verliehen. Hiernach sind chemische und pharmazeutische Arbeiten von ihm publiziert worden. In der Zwischenzeit beschäftigte er sich mit Prüfungen in der gerichtlichen Chemie usw. für den Komitat Pest-Pilis-Solt. Im Schuljahr 1869–70 widmete er sich den Studien in der landwirtschaftlichen Chemie in Halle. 1871 wurde er nach Keszthely zum Professor der Chemie, der Weinkunde und der chemischen Technologie an der Landwirtschaftlichen Hochschule berufen. 1892–1901 bis zu seiner Emeritierung war er Direktor des Institutes. Die in dieser Zeit veröffentlichten Arbeiten halten die Weinchemie zum Gegenstand.

(*Semmelweis Orvostudományi Egyetem, Egyetemi Gyógyszertár, Budapest IX. Hőgyes Endre u. 7.*)

Érkezett: 1971 V 7

Dr. K. Zalai: *The first Doctor of Pharmacy of the Budapest University of Sciences Dr. Gusztáv Csanády (Scholtz)*

The curriculum and scientific activity of the first pharmacist having been awarded with the degree of Doctor of Pharmacy in 1861 Dr. Gusztáv Csanády (Scholtz) was awarded with the degree while working in the institute of Prof. Than. Subsequently he published numerous papers on pharmacy and chemistry, and performed chemical examinations for legal purposes in commission of the County of Pest—Pilis—Solt. During the study year 1869/70 he studied agrochemical sciences in Halle, and became in 1871 Professor of chemistry, viticulture and chemical technology at the Keszthely Institute of Farming. In 1892 he was appointed to Director of the Institute, where he was active until his retirement in 1901. In this period he published papers mainly on viticultural subjects.

Gyógyszerészet 16 189—190 1972

A GYÓGYSZERTÁR SZIMBÓLUMÁNAK EREDETE

RÉPAY LAJOS

A szerző egy XVIII. századi lexikonból vett Cicero- és Ovidius-fordításokat használ fel a gyógyítás szimbólumának eredetére, mely a római kori kígyós serleg jelképét Aesculapius és Hygiea személyével váltotta fel. Azonban a rohamosan fejlődő gyógyítás mai jellegét jobban tükrözi a kígyós serleg mint szimbólum, s ezért visszaállítása indokolt.

*

„Aesculapius, az orvosi tudománynak istene, Apollónak és Coronis Nymphának fia. Midőn a Nympha egy Ischys nevű tráciai ifjúval esmerettségbe eset, őtet Apollo egy nyíllal agyonlőtte. De Apollo ezen tselekedetét megbánta, Coronis méhét kivágta, az őtőle való magzatot belőle kivette azt Aesculapiusnak nevezte s fentartására Chironnak adta.

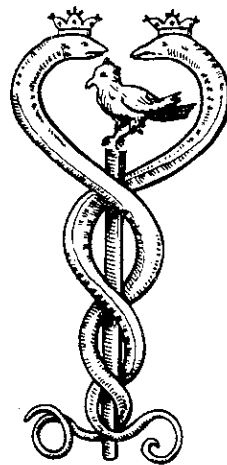
Pausinias szerint Aesculapius a levegő-ég, az ő leánya Hygiea, vagy az egészség: és ezért tartották Apollót, vagy Napot az ő atyjának” [1].

Aesculapius nagy tudású, híres görög orvos volt, akit halála után istenné avattak. Templomai, melyekben a szentelt kígyókat is őrizték, beteg-ápoló helyek voltak, ahol Hygiea a tisztálkodást tanította.

„Az Aesculapius leghíresebb templomja Epidaurusban volt, mely templomban állott az ő aranyból és elefánt-tetemből készült képe, hasonló materiákból való trónuson, sugárokkal körül vétettetve; egyik kezében tartott egy görtsös botot, a másikkal támaszkodott egy kígyóra, a lábánál feküdt egy kutya. A kutya és a kakas a vigyázóságokért, a hollók pedig éleslátásukért (melyek az Orvosoknak fő tulajdonságaik) szenteltettek neki. A görtsös bot jelentette az Orvosi tudománynak nehéz voltát, a kígyó pedig a bölcsesség példája volt” [2].

Aesculapius a kígyószimbólumot mint népszokást örökölte az egyiptomiaktól, akik viszont a

sumeréktől vették át. A monda szerint Hermes egy alkalommal két egymással küzdő kígyót látott, melyekre lesújtott botjával és annak isteni erejétől a két kígyó harcosan, egymással szembe fordulva merevedett meg a boton. Ez azt jelentette, hogy a Chaosban csak a rendezett Kosmos lehet az eredeti emberi cél.

A rómaiak botra tekeredő kígyóra támaszkodó hatalmas férfival ábrázolták Aesculapius istenségét. A Salus istenségét Hygiea istennővel személtették meg, aki az előtte levő oltárról felemelkedő kígyót kis tálkából etette. Ezt az ábrázolást a fennmaradt pénzeikről ismerjük.

A természetben talált növényi, állati vagy egyszerű ásványi eredetű gyógyszereket az ősrégi hagyományok alapján az éltető napnak: Aesculapius adományának hitték. Innen ered a régi gyógyszer-tári szimbólum. Sőt a gyógyszer-tárakon cégéreként

is alkalmazták Aesculapius és Hygiaea képeit, szobraikat.

A kígyószimbólumot is átvették az alchimisták és gyógyszerészek, mert „... ők mindig isteni erővel akartak rendet teremteni az anyag és minden-ség chaosában”.

Ma már a kígyós serleg nemcsak a gyógyszerész szimbóluma, hanem általában az egész orvostudományé. A szimbólumcserét indokolja a rohamosan fejlődő kémiai tudomány gyógyszereinek a serlegbe gyűjtött jelképe.

„A szimbólum valamely fogalmat érzékeltető jel, jelkép, mely képzelettársítás folytán nemcsak a kifejezendő fogalmat helyettesíti, hanem vele kapcsolatban különböző érzékeket, hangulatokat, sőt meghatározásokban egész gondolatsoportokat tud felidézni” [3]

IRODALOM

1. *Mindszenti Sámuel*: Historiái Lexicon, 34–37. 1970. Komárom. Fordítás, Ovidius: Mt. I 2. 628 old. és in *Achiacis* — 2. Uo. Fordítás, Cicero: De nat. Deorum. — 3. Új Magyar Lexikon Akadémiai Kiadó, Budapest (1962).

Л. Репай: *Происхождение символики аптек*
Автор использует переводы Цицерона и Овидия цитированных из энциклопедии 18-го века, для выясне-

ния происхождения символики лечения, где символ бокада со змеей происходящий от времени римлян была заменена лицами Эскулапа и Хигии. Однако характер быстроразвивающейся медицины нашей времени лучше отражается в символике бокала со змеей и поэтому обоснован его возобновление.

L. Répay: *On the origin of the apothecary symbol*

A translation out of the works of Cicero and Ovidius having been recited by an XVIII Century Lexicon is discussed. According to this work the serpent and chalice symbol having been used by ancient Romans, was later substituted by the images of Aesculapius and Hygiaea. However the rapid development of pharmacy and medicine has been more properly symbolized by the chalice and serpent, thus the reconstitution of this symbol has been motivated.

L. Répay: *Über den Ursprung des Apothekensymbols*

Verfasser verwendet Übersetzungen aus einem Lexikon vom XVIII. Jahrhundert, die Cicero und Ovidius zitieren. Danach sollte das Symbol der Apotheke ursprünglich die Schlange mit dem Becher gewesen sein, das später durch die Bildnisse des Aeskulaps und der Hygiaea ersetzt worden sind. Mit der fortschreitenden Zeiten und der raschen Entwicklung der Pharmazie und Medizin trat aber auch das alte Symbol wieder in der Vordergrund, da es der Meinung des Verfassers nach dieser Entwicklung besser zurückspeiegeln vermag.

(Somogy megyei Tanács Gyógyszertári Központ 29-es gyógszertár, Kadarkút)

Érkezett: 1968. X. 26.

MEGOLDATLAN PROBLÉMA AZ ALLERGIA

Pharmpress: Öst. Ap-Ztg 25 (38), 719 (1971).

Az allergia mind maig megoldatlan probléma, és ez már mintegy 60 éve foglalkoztatja az orvosokat. Különösen a legutóbbi évtizedekben nőtt erősen az allergiás betegségek száma, amely körülmény összefügg azzal a sok és különböző vegyi anyaggal, melyek mindennapi életünk velejárói lettek.

Legújabb vizsgálati adatok szerint minden ötödik emberen jelentkeznek allergiás tünetek, de bizonyos foglalkozási ágak művelőin ez a szám eléri a 30%-ot. Annak ellenére, hogy az allergológusoknak, vagyis azoknak az orvosoknak, akik főként az allergiák diagnosztikájával és terápiájával foglalkoznak, sikerült az allergiát okozó tényezők számát bizonyítani és igazolni, még mindig sok kérdés maradt tisztázatlanul.

Az allergiát mint betegséget, már a századforduló táján ismertette *Clemens dr.* bécsi gyermekorvos, de hosszú ideig rejtve maradt az orvosok előtt az emberi test immunbiológiai védekezésének hatásmódja, amelynek allergiák esetében is fontos szerepe van. A szervátültetések végzésekor végbemenő reakciók (a szervezetnek az idegen anyag eltávolítására irányuló törekvésének) tanulmányozása az allergiák okainak ismeretéhez is közelebb hozta a kutatókat.

Csak akkor tudunk hatásosan fellépni az allergiák ellen, ha az azokat kiváltó okokat ismerjük. Minthogy számtalan olyan anyag van, amely az emberi szervezetben allergiát okozhat, az allergológusoknak fáradságos munkával és kísérletsorozatokkal kell megkeresniük az egyes esetekben szerepet játszó allergiakeltőt. A terápia lényege, ennek lehető távolítása a beteg környezetétől. A hozzá csatlakozó deszenzibilizáló kezeléssel elérhető az allergiás tünetek fokozatos megszűnése.

Kevésbé ismeretes az a tény, hogy az allergiák nem csupán többé-kevésbé kellemetlen tünetekkel járnak, mint pl. bőrkiütések, erős viszketés, hajhullás stb., hanem némely esetben életveszélyes betegséget is okozhat-

nak. Mind az idült allergiák kezelésekor, mind az életveszély elhárításakor az antihisztaminokat alkalmazza az orvos. Ezeknek az úgy gyógyszereknek fontos szerepük van a szövetátültetésekkel járó káros mellékhatások elleni védekezés terén is.

Mint érdekesség érdemel említést az a körülmény, hogy az antihisztaminok csoportjából fejlődtek ki később a pszichofarmakonok, vagyis azok a gyógyszerek, amelyek néhány év alatt teljesen átforgalmazták az ideggyógyászat terén a gyógykezelést (021).

R. B.

JAPÁN ROVARIRTÓ SZER EURÓPÁBAN

Ref: Öst. Ap-Ztg 25 (39), 721 (1971).

A Sumitomo Chemical japán vállalat új rovarirtószerének Európába szállítását tervezi. Neo-pyanin nevű készítményének kivitele már 1970-ben megkészszerződött és most főleg Európába irányuló export révén szertné fogalmát tovább növelni.

Az új rovarirtó a *pyrethrin* alapmolekulájának megváltoztatásával nyert tetramethrin, melyet Neo-pyanin néven hozza kereskedelmi forgalomba a Sumitomo Chemical. A tetramethrin oldatban is hő- és fényálló lévén, jól raktározható. Hatása gyorsabban következik be, mint az eddig ismert természetes vagy mesterséges pyrethriné. Toxicitása is közel hétszerte kisebb, mint azoké, ennél fogva emberre és állatra úgyszólván veszélytelen. Szintelen és szagtalan vegyület, kiválóan alkalmas permet készítésére. Tetszés szerint illatosítható.

A pyrethrineket különböző Pyrethrum-fajták bimbó állapotban gyűjtött virágaiból nyerik. Miután ezek nem tartós hatásúak, már korábban történtek kísérletek alapmolekuláik megváltoztatásával hatásosabb és kevésbé mérgező mesterséges rovarirtók előállítására. Gyártása független a földrajzilag korlátozott növényi alapanyag termelésétől, így a fokozódó kereslet arányában növelhető az előállított mennyiség (023).

R. B.